

A TANÁCSKOZÁS ÉRTÉKELÉSE

MÉSZÖLY GYULA

az MTA levelező tagja

Az elhangzott, igen színvonalas előadások képet adtak haszonnövényeink nemesítésének és fajtafenntartásának speciális problémáiról.

Az öt szekció ülésén 36 előadás hangzott el.

A mezőgazdasági növények fajtafenntartásával foglalkozó szekció-üléseken 16 előadás 9 növényfaj (búza, kukorica, rozs, cukorrépa, burgonya, napraforgó, lucerna, dohány, bükköny) ezirányú problémáit vetette fel.

A kertészeti szekció 13 előadása keretében a szőlő-, gyümölcs-, dísnövényfajok és fontosabb zöldségfélék (paradicsom, vöröshagyma, borsó, téli fejeskáposzta, triploid görögdinnye) fajtafenntartásának kérdéseit vitatták meg.

Sajnos néhány, a konzervipari feldolgozás szempontjából fontos zöldség-növényről (fűszerpaprika, zöldbab) nem esett szó.

Az erdészet 3 aktuális előadással szerepelt.

Általános jellegű előadás 2 hangzott el (vetőmagminőséggel és a heterózis-kombinációk fenntartó nemesítésével kapcsolatos problémák).

A genetikai vonatkozású 2 előadás jól egészítette ki a gyakorlati jellegű fajtafenntartással és vetőmagszaporítással kapcsolatos előadásokat.

A kétnapos előadássorozat végén néhány gondolatot szeretnék felvetni, ami a magyar növény-nemesítés egészét érinti. Az Országos Mezőgazdasági Fajtaaminósító Tanács az utóbbi 10 évben 433 növényfajtát minősíthetett.

A termésátlagok növekedésének mintegy 30%-a a jobb fajtáknak tulajdonítható. Ezen nézőponthól ítélve a növény-nemesítésre fordított összeg országos szinten a mezőgazdaság bruttó hozamának csupán ezrelékekben kifejezhető része.

Az új fajtákkal kapcsolatosan két probléma vetődik fel:

— nem kielégítő a régi fajták kicserélésének üteme.

„Az új fajták elismerése után még szükségtelenül hosszú ideig maradnak köztermesztésben a régi, kisebb értékeket produkáló fajták.”

— nem kielégítő az alkalmazott agrotechnika.

„Sajnos még mindig előfordul, hogy az új fajtákban rejlő termelésfejlesztési lehetőségek — a gyenge, hiányos agrotechnika következtében — nem realizálódnak.” (KAPÁS, 1969).

Fontos feladatunk a szakközvélemény tájékoztatása, az előállított új fajták értékeiről. Ez az igény az utóbbi években többször is felmerült, bár inkább egy globális tájékoztatás igényének formájában.

Javaslom egy ilyen természetű felmérés elkészítését (Növénynemesítési Bizottság, a MÉM Tudományos Kutatási Főosztálya és az Országos Fajta-minősítő Intézet részvételével), ami azt célozná, hogy a kutatóintézetek lehetőségeikhez képest megfelelő eredményeket produkáltak-e? Annyi már most bizonyos, hogy nem nemesítünk drágábban, sem eredménytelenebbül, mint külföldön. E kérdés másik oldala a gyakorlati szakemberek tájékoztatása, mely a fajtaelőállító intézetek feladata kell hogy legyen.

Növénynemesítéssel is foglalkozó intézeteink adottságai, személyi, tárgyi feltételei korántsem egyenlők. Ezen szempontból előnyösebb helyzetben levő intézmények — különösen, amelyek már kezdetben is egy-egy fontosabb növényfaj nemesítésére, fajtafenntartására koncentrálták erejüket — eddig is jó eredményeket értek el, s ki tudják elégíteni népgazdaságunk igényeit. Ahol a feltételeket nem tudtuk biztosítani, a lemaradás a mai napig is fennáll.

A feltételek korszerű biztosítása látszik a legolcsóbb megoldásnak. A hazai termesztési célnak megfelelő külföldi fajta megvásárlása esetenkénti időmegtakarítást jelent és nem költségmegtakarítást. A szükséges beruházások ugyan emelik a növénynemesítés költségét, azonban ez a népgazdasági többlet-hozamból gyorsan és biztosan megtérül (pl. hibrid kukorica-nemesítés).

Az anyagi feltételek mellett meg kell vizsgálnunk a személyi feltételeket is. Sok az idős nemesítő — a fiatalok létszáma nem éri el az 5%-ot sem, aminek negatív hatása az elkövetkező évtizedben fog jelentkezni. A folyamatosság biztosítása érdekében szükséges, hogy idősebb, nagy gyakorlattal rendelkező nemesítők átadják elméleti és gyakorlati tapasztalataikat fiatal kollegáiknak.

A mezőgazdasági termeléssel szemben támasztott igényeket úgy fogalmazhatjuk meg, hogy mennyiségileg többet, minőségileg jobbat és kevesebb önköltséggel termeljünk. El kell döntenünk, hogy milyen növényfajok nemesítésével és fajtafenntartásával érdemes és szükséges elsősorban foglalkoznunk, hol vannak meg a szükséges személyi és tárgyi feltételek és hol kell ezeket megteremtünk.

Növénynemesítőink szívesen vállalják a feladatokat és az ezekkel járó felelősséget is.

Az intézeti profil-kialakítás, a mezőgazdasági tudományos kutatás szükségzerű átszervezése növénynemesítési vonatkozásban is meggyorsíthatja a kitűzött feladatok időbeni megoldását.

Végezetül megköszönöm az MTA Agrártudományok Osztálya segítségét és támogatását, hogy Növénynemesítési Bizottságunk megrendezhette ezévi tanácskozását. Bizottságunk nevében köszönetet mondok mindazon Kollegáknak, akik színvonalas előadásaikkal hozzájárultak rendezvényünk sikeréhez.